

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ. ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА

УДК 373.3.015.31:17.022.1(477)

DOI: 10.37026/2520-6427-2020-102-2-141-145

Тетяна ГАВЛІТІНА,
кандидат педагогічних наук, доцент,
проректор із науково-педагогічної роботи
Рівненського ОПППО

НАСКРІЗНЕ ВИХОВАННЯ ЦІННОСТЕЙ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

У статті розкриваються основи системно-ціннісного підходу до визначення змісту виховання, побудови наскрізного процесу виховання цінностей у Новій українській школі, а також створення програми виховання на спільних цінностях в освітньому просторі закладу освіти.

Ключові слова: цінності, наскрізний виховний процес, програма виховання, спільні цінності, програмно-методичний контекст НУШ.

В статті розкриваються основи системно-ціннісного підходу к определению содержания воспитания, построения сквозного процесса воспитания ценностей в Новой украинской школе и создание программы воспитания на общих ценностях в образовательном пространстве учебного заведения.

Ключевые слова: ценности, сквозной воспитательный процесс, программа воспитания, общие ценности, программно-методический контекст НУШ.

In modern conditions it has been created a new theory and practice of education on an axiological basis. The New Ukrainian School is built on values and it is necessary to provide thorough education of values.

Personality appears in the dimension of conceptual models and practical constructions of education and spiritual development of personality. The «New Ukrainian School» concept provides education that based on universal values. The leading goal of education in the educational space of the New Ukrainian School is the development of a spiritual and moral personality capable of being a full-fledged subject of socially significant social relations. Education is a component of the educational process and is carried out on the values that are thoroughly included in this process. And values should become vital and personal meanings of growth of the student's personality.

The search for end-to-end values in the New Ukrainian School should be based on knowledge of the nature of values and their impact on the individuality. It is necessary to build thorough educational process in the New Ukrainian School, which develops values enshrined in the regulations on education and in the postulates of Ukrainian society and the state, the European educational space.

Approaches to cross-cutting education in the New Ukrainian School should begin with a cross-cutting educational process, which involves the introduction of a system of values in the content of competent education, which focuses and complements the value-oriented content not only subjects but also any pedagogical interaction on specific values of the education program.

The program of education on common values is going beyond one branch of subject activity, which significantly expands the value base of competencies and forms the value-semantic sphere of personality. Through education should cover all areas of personal development, which are consistent with the content of education, its standard and programs.

Key words: values, end-to-end educational process, education program, common values, program-methodical context of New Ukrainian School.

Постановка проблеми. У сучасних умовах культивується нова філософія виховання соціально-педагогічної підтримки особистості, відповідно виховання розглядається як цілеспрямований вплив на зростаючу особистість. Як свідчать науково-методичні засади вітньої реформи, Нова українська школа (далі – НУШ) розбудовується на цінностях, а отже, в ній необхідно забезпечити наскрізне виховання означених цінностей. При цьому варто враховувати, що мета й зміст виховання мають безпосередній вплив на здійснення освітнього процесу та сприяють оволодінню особистістю системою цінностей, виробленню в неї ціннісного ставлення до навколишнього світу.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблемі виховання особистості на цінностях широко досліджують науковці та практики. В науці й освіті поширюється аксіологічний підхід як аспект методології виховання особистості. Так, О. Вишневецький виділяє актуальні питання сучасної української освіти та змісту виховання на цінностях [3], О. Савченко окреслює виховний потенціал початкової освіти [6], О. Сухомлинська розкриває загальні тенденції та індивідуальний пошук духовно-морального виховання на основі християнських і моральних цінностей [7], А. Гжегорчик робить спробу змістового опису світу цінностей та його етичних наслідків [2].

Цілісну концепцію ціннісно-сміслового змісту виховання в Україні розвинули І. Бех, К. Журба, С. Кириленко, Л. Корецька, І. Шкільна та ін. [5].

Однак, незважаючи на викладене вище, питання наскрізного виховання цінностей в українській науці залишається малодослідженим, а отже, потребує розробки й упровадження в інноваційному освітньому середовищі Нової української школи.

Метою статті є дослідження підходів до наскрізного виховного процесу, спрямованого на виховання світу цінностей особистості учня та конкретизації наскрізності у вихованні цінностей в умовах закладу загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасне виховання, що здійснюється в системі освіти, зорієнтоване на створення в закладах загальної середньої освіти (*дали* – ЗЗСО) соціально-педагогічних умов для формування та розвитку духовності зростаючої особистості на основі загальнолюдських і національних цінностей, надання допомоги у життєвому самовизначенні, громадянській і професійній компетентності та цілісній самореалізації. Духовно-моральне виховання в цьому значенні виступає базисом виховання особистості та впливає на досягнення його головної мети.

Нова українська школа у своїй концептуальній основі опирається на гармонійне і всебічне виховання. Провідною метою виховання в освітньому просторі НУШ є розвиток духовно-моральної особистості, здатної бути повноцінним суб'єктом суспільно-значущих соціальних взаємин, а цінності, на наше глибоке переконання, мають стати життєвими й особистими смислами зростання особистості учня.

Для виховання важливою є наскрізна дія визначення внутрішньої потреби плекати потребу української ідентичності та втілення ролі відповідального громадянина-патріота, сина, дочки, товариша, учня тощо. Виховання в цьому значенні – це цілісний, постійний і наскрізний процес формування духовно-моральної особистості та розвитку в неї таких рис характеру та якостей, що необхідні державі, суспільству та самій особистості.

Як свідчить теорія сучасної української педагогіки, основою будь-якого виховання є цінності, і саме за цінностями визначається його зміст та виховні норми, еталони, досвід, практика. Під їх впливом формується світ цінностей особистості. Сучасна українська педагогіка опирається на системно-ціннісний підхід до визначення змісту виховання, що ґрунтується на ієрархізмі цінностей національного, громадянського, сімейного, валео-екологічного, духовного та іншого виховання [3, с. 53–56].

Особистість постає у вимірі концептуальних моделей і практичних побудов виховання й духовного розвитку особистості. На практиці обговорюються питання пошуку духовних цінностей особистості у діяльнісних пріоритетах і процесуальному визначенні ролі виховання в умовах реалізації аксіологічного підходу в освіті. Відповідаючи на суспільне замовлення, Концепція НУШ передбачає виховання на загальнолюдських цінностях, орієнтує виховання на дві групи цінностей – морально-етичні та соціально-політичні (ідейні).

Виховний пріоритет освітньої реформи – сформувати в учнів уявлення про світ і суспільство. Пошук наскрізних цінностей у Новій українській школі має відбуватися на основі пізнання природи цінностей та їх впливу на особистість. Посилюється увага до зростаючої особистості учня Нової української

школи у світлі духовних і національних цінностей. Тобто, в дітей і учнівської молоді маємо сформувати та розвинути патріотизм та відповідальну діяльність, повагу до гідності, прав, свобод, законних інтересів людини, а також екологічну культуру, доброту, милосердя, толерантність, терпимість, шанобливе ставлення до сім'ї тощо.

Для нашого дослідження важливо, що фундамент відносин і потреб особистості складають вищі цінності. Під впливом запиту суспільства та індивідуального вибору особистості відбувається їх переоцінка. Кожен народ і суспільство у своєму розвитку надає перевагу різним цінностям як провідним орієнтирам могутності нації і держави. Україні сьогодні потрібні спільні цінності, які згуртуватимуть націю й український народ та закликають до відстоювання суверенітету держави, утвердження української національної ідеї, спрямовують на перемогу і мир. Для розвитку демократичної державності в Україні важливі базові національні цінності, серед яких на перших позиціях – свобода, відповідальність, єдність, конкурентоспроможність, працелюбність, гідність, самодостатність.

В умовах єдиного європейського освітнього середовища своєрідний вплив на базові цінності в Україні та вибір ціннісно-виховних орієнтирів виховання учнівської молоді чинять європейські цінності, серед яких на першому місці – мир і солідарність, добробут та щастя людини тощо.

Як свідчить досвід, помітно виділяються важливі проблеми та різноманітні аспекти змісту виховання дітей та учнівської молоді в закладах освіти. У Концепції реалізації реформи загальної середньої освіти «Нова українська школа» вказано на те, що виховання є складовою освітнього процесу та здійснюється на цінностях, які наскрізно входять у цей процес.

Ціннісні орієнтири сучасної української школи та характеристику цінності в освітньому процесі, підходи до втілення ціннісних орієнтирів у навчання подано в рекомендаціях Міністерства освіти і науки України [8].

Про наскрізність виховної складової навчального заняття йдеться у «Абетці для директора», за якою для проведення навчального заняття має простежуватися і його виховна складова, а зміст такого заняття має бути спрямований на формування таких суспільних цінностей, як повага гідності, прав і свобод людини, визнання цінності демократії, розвиток навичок критичного мислення тощо [1]. Тобто, шкільне життя у Новій українській школі організовується за моделлю поваги до прав людини, демократії, підтримки добрих справ і таку модель необхідно програмувати в умовах освітніх змін, що тривають.

Як побудувати у Новій українській школі наскрізний виховний процес, що формує і розвиває цінності, закладені у нормативних документах про освіту та у постулатах українського суспільства і держави, європейського освітнього простору?!

У цілому перед освітою вимальовується новий зміст виховання, який у освітньому процесі конкретного закладу освіти оформляється у послідовну педагогічну систему, яка вимагає спеціально створених умов для досягнення виховної мети і завдань та наповнення цілеспрямованою діяльністю. Цей новий зміст виховання необхідно не тільки окреслити, а й оформити, укласти у програму для досягнення мети Нової української школи – виховання на цінностях свідомого патріота, активну людину-громадянина,

творчу особистість, а також створити відповідне науково-методичне забезпечення, як це відбувається для пілотування Нової української школи.

Програма виховання – це осмислений, відібраний та оформлений зміст виховання, окреслене поле діяльності, оформлене точними положеннями, практичне втілення яких забезпечує очікуваний результат [4, с. 437].

За наявності основного змісту виховання заклади освіти, органи управління освітою та науково-методичного забезпечення розвитку освіти визначають виховну програму для окремого закладу чи освіти регіону в цілому. Для її створення і реалізації можна використати різні варіанти й підходи, наприклад:

- виховна програма складається на основі осмислення змісту виховання, розділи якої відображають виокремлені найвищі цінності;

- виховна програма доповнюється віковими модифікаціями, орієнтуючись як на загальну програму, так і на завдання-домінанти;

- виховна програма складається поетапно, зміст виховання розбивається на розділи за віковими періодами шкільного життя, кожен із них – це наступне освоєння, засвоєння і присвоєння нових цінностей [4, с. 438–439].

На практиці виховання може відбуватися за програмою або й без неї та організовувати шкільне життя, зважаючи на ті події, що відбуваються в навколишній реальності. Спочатку освітню реформу дехто сприймав таким чином, буцімто, не потрібно ні виховних програм, ні виховних планів. Можливо, виховання непотрібне взагалі? Неодноразові дискусії про програми виховання велися і на Комісії з проблем виховання дітей та учнівської молоді Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України.

Отже, без програмного виховання обмежується життєвий простір особистості та втрачаються психолого-педагогічні, духовно-моральні, соціально-філософські засади виховання, без яких переривається зв'язок поколінь, втрачається духовний код нації.

Підходи до наскрізного виховання в Новій українській школі необхідно розпочинати із наскрізного виховного процесу, який передбачає введення у зміст компетентнісної освіти системи цінностей, яка фокусує та доповнює ціннісно-орієнтаційний зміст не тільки навчальних предметів, а й будь-якої педагогічної взаємодії на конкретних цінностях створеної програми виховання.

До основних компонентів програми виховання на цінностях можливо віднести розуміння того, що система виховання в Україні містить різні групи цінностей, складові яких поєднуються на основі базових цінностей суспільства та освіти. Усвідомлення взаємопов'язаності цих складових можемо спрямувати на пошук спільних цінностей, які із проблемної точки зору розуміння причинно-наслідкових зв'язків та системного підходу відносимо до основ українського виховання та його аспектів у вимірі потреб Нової української школи.

Програма виховання на спільних цінностях – це вихід за межі однієї галузі предметної діяльності, що значно розширює ціннісну основу компетентностей та формує ціннісно-смыслову сферу особистості. Найбільшою мірою наскрізним вихованням мають бути охоплені всі сфери розвитку особистості, що узгоджуються зі змістом освіти, її стандартами, програмами.

На визначення ролі та місця компетентнісного потенціалу цінностей в освітньому процесі загалом спрямована Програма «НУШ у поступі до цінностей», яка пронизана рекомендаціями щодо духовно-морального розвитку особистості. Ця програма сприяє визначенню системи змістових параметрів та цінних характеристик компетентностей, досягнення на основі цінностей мети і завдань українського виховання в закладах освіти. В умовах її реалізації відбувається теоретико-методологічне осмислення духовного розвитку особистості та науково-методичне обґрунтування доцільної послідовності виховних впливів духовних цінностей на зростаючу компетентну особистість. Особливо вагомим є те, що поданий у Програмі компетентнісний потенціал цінностей переорієнтовує педагога у дослідницьку площину, спрямовує до пошуку й моделювання спільних цінностей та розробку й упровадження підходів і технологій творення цінностей.

Для здійснення конкретних заходів з упровадження наскрізного процесу виховання в освітню практику необхідно зорієнтуватися на переосмисленні, адаптації предметно-перетворювальної діяльності, спрямованої на ціннісні орієнтири зростаючої особистості учня, розвиток його ціннісно-емоційної сфери, формування ціннісних ставлень для цілісного сприяння навколишньої дійсності та підвищення духовного потенціалу учнів. Іншим шляхом упровадження наскрізного виховання є підготовка узгодженого переліку цінностей, їх змістового наповнення, які, на наш погляд, найбільш точно відтворюватимуть поставлені виховні завдання щодо реалізації освітньої реформи. Також важливим є поєднання навчальних завдань із виховними, інтеграція засад освіти і виховання для потреб Нової української школи.

Із метою адаптації виховання до наявних умов та потреб НУШ, побудови її виховної системи та освітнього процесу на цінностях необхідне створення варіативних моделей структури діяльності, як-от побудова програми спільних цінностей, системи цілеспрямованої взаємодії виховних впливів на особистість сучасного учня на адаптивній основі.

Використовуючи багаторічний досвід роботи закладів освіти з реалізації регіональної програми національного виховання в Рівненській області запроваджуються та використовуються різні підходи до програмування цінностей та взаємоузгодження ціннісних орієнтацій та ціннісних настанов для організації на основі кооперації діяльності, що об'єднує процеси управління і самоуправління спрямованістю зростаючої особистості та сполучає цільові функції суб'єктів наскрізного виховання й управління усвідомленням образу результату виховання. У педагогічній практиці спостерігаємо використання адаптивних прийомів у побудові виховної взаємодії та виявленні ціннісних ставлень, що передбачають поведінку, дії, вчинки учнів. За допомогою моніторингу і самомоніторингу діяльності відслідковується виховний вплив на особистість учня та виховання в неї цінностей, що дасть змогу виявляти присвоєну цінність як властивість особистості, динамічно-соціальну якість, що засвідчує об'єктивне її ставлення до навколишньої дійсності.

У процесі дослідження приходимо до висновку, що виховання цінностей у Новій українській школі має проходити без перешкод, наскрізно та охоплювати всі моменти учнівського життя на основі цілепокладання і цілеорганізації виховної взаємодії на засадах спільних цінностей.

Особливістю наскрізного виховання для потреб Нової української школи є його ціннісний характер, практична спрямованість, а також проєктивність мети та основних завдань виховання особистості учня на усталені та пріоритетні ціннісні орієнтації, стиль життя, світоглядні позиції. Спрямованість наскрізного виховного процесу на побудову програми виховання на спільних цінностях у закладах освіти – це модель освіти майбутніх поколінь, що постійно навчаються. При цьому спільні цінності – це орієнтири виховання у спеціально спроектованих психолого-педагогічних умовах. У зв'язку з цим нами започатковано моніторингове дослідження важливості виховання цінностей в умовах закладу освіти, до якого під час онлайн-опитування долучаємо бажаючих учнів, педагогів, батьків. Головним питанням для з'ясування стало визначення найважливіших цінностей (якостей особистості), які найбільш необхідні для повноцінного життя і діяльності особистості, вибір групи базових цінностей українського суспільства та виділення цінностей, найважливіших для освітнього процесу в закладі освіти із загального їх переліку, який узгоджено із цінностями освіти та українського суспільства.

Для створення програми виховання на спільних цінностях у закладі освіти інструментально слід визначити та обґрунтувати не надто велику їх кількість за допомогою діагностики важливості певних груп цінностей для освітнього процесу. Тобто, необхідно виділити 7-9 наскрізних цінностей, які повністю охоплюють освітній процес, увесь простір життєдіяльності особистості та узгоджуються із настановами щодо виховання у Новій українській школі.

Для наскрізного виховання цінностей важливо також те, що цінності за своєю природою мають спільні та відмінні смисли, зокрема одна цінність може реалізовуватись через іншу. Таким чином, без цінностей як внутрішнього ідейного смислу особистість не відчуває своєї цілісності, не може керувати задоволенням своїх духовних і емоційних потреб, тобто не може творити себе.

Отже, цінності є орієнтиром, який допомагає особистості не збитися із життєвого шляху, а наскрізне виховання цінностей – це адаптивний механізм здійснення соціального замовлення для виховання, в основу змісту якого в конкретному закладі освіти покладаються спільні цінності.

Програмно-виховний контекст спільних цінностей в освітньому процесі НУШ може передбачати:

- пізнання природи цінностей як особистої життєвої мотивації та включення ціннісних ставлень до ключових та предметних компетентностей за галузями знань;
- моделювання спільних цінностей і побудова виховної програми у кожному закладі освіти, регіоні, Україні;
- освоєння та використання методики системного навчання цінностей;
- оновлення методів виховання та створення технології виховання цінностей у закладі загальної середньої освіти.

Із Програмою «НУШ у поступі до цінностей» педагоги Рівненщини знайомляться під час підвищення кваліфікації та шляхом професійного розвитку. У всеукраїнському експерименті для її впровадження залучені Корецька ЗОШ №1, Острожецький ліцей, Цепцевицька ЗОШ I – III ступенів, Рівненська українська гімназія, Птицька ЗОШ I – II ступенів. Із метою

створення в регіоні належного змістово-технологічного забезпечення реалізації цієї Програми педагогам Рівненщини для організації та здійснення виховання пропонуємо враховувати досвід упровадження Регіональної програми національного виховання, реалізація якої завершується в цьому році.

Також акцентуємо увагу на розробці та створенні виховної системи ЗЗСО, що здійснюються спільно з Інститутом модернізації змісту освіти, зокрема Лабораторією інноваційних виховних технологій. Вивчаємо природу походження цінностей, їх види та типи, і на цій основі визначаємо базові цінності сучасного виховання й особливості взаємозв'язку певних груп цінностей та їх впливу на складові змісту виховання. За результатами діагностики значення цінностей в освітньому процесі та визначеними групами цінностей передбачено створення Обласної програми національного виховання на спільних цінностях, утілення якої в закладах освіти відбуватиметься через розроблені та упроваджені виховні проєкти.

Представлені в Програмі «НУШ у поступі до цінностей» матеріали відповідають сучасним викликам та запитами щодо здійснення соціально-педагогічної підтримки дітей і учнів та їх духовно-морального зростання у закладах загальної середньої освіти. Тому зважаємо на той аспект, що ця Програма опирається на духовні та моральні цінності як інтегративне стрижневе ставлення особистості до себе та утворення нею життєвих смислів, проявами яких є визначені у ній базові цінності, а саме:

- любов, що визначає життєві й особисті пріоритети, ідеали, цілі та духовні пошуки дитини;
- повага до інших як прагнення бути порядним у своїх думках, учинках і діях;
- гідність, що охоплює самоповагу і самооцінку та відображає значущість конкретної людини;
- відповідальність за вчинки у своєму житті;
- совість як вияв самосвідомості та самооцінки власних учинків;
- свобода як розширення можливостей самореалізації та самоствердження особистості;
- справедливість як регуляція побудови людських стосунків;
- рівноправ'я як міжкультурна взаємодія та визнання всіх націй і народностей;
- ініціативність як діяльнісна активність у досягненні мети.

На цій основі проєктуємо індикатори вихованості учнів за допомогою векторного аналізу управління наскрізним процесом виховання у Новій українській школі, перевагу в якому віддаємо спільним цінностям, що сприяють виробленню системи цінностей для українського виховання та об'єднують освітянську громадськість області, заклади освіти щодо пошуку реалізації мети, завдань виховання у Новій українській школі.

Висновки. Отже, дослідження наскрізного виховання цінностей допоможе розбудувати в Україні відповідну наукову теорію цінностей суспільства та освіти, розробити програмно-методичний контекст побудови наскрізного виховного процесу для потреб Нової української школи. Відповідно в кожному закладі можливо змоделювати систему цінностей, яка закладається у програму виховання на спільних цінностях з урахуванням поданої у програмних документах ціннісно-сміслової характеристики ключових компетентностей та пошуку із педагогами закладів освіти ціннісного потенціалу предметних компетентностей.

Упровадження програми «НУШ у поступі до цінностей» також пов'язуємо із вихованням в учнів тих цінностей, які повною мірою охоплюють наскрізний процес виховання та простір життєдіяльності особистості, а також демонструють їх вихованість. Переконані, що духовно-моральна та змістово-технологічна значущість програми виховання на спільних цінностях у закладах освіти регіону дуже важлива. Навчаючись цінностям як особистісним та соціально значущим постулатам, смислам, нормам людського існування, учні проявлятимуть справедливу поведінку, дружні відносини, позитивні судження, добродесні вчинки, активні дії.

Таким чином, моделюючи наскрізне виховання цінностей у Новій українській школі, здійснюємо пряме соціально-педагогічне замовлення на виховання свідомого духовно-багатого громадянина-патріота, що робить наповнення програми виховання на спільних цінностях та розробки закладів освіти щодо її упровадження своєчасними та допоможе учням стати успішними людьми, повноцінними господарями власного життя задля забезпечення національного і духовного поступу нації й України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. – Київ, Державна служба якості освіти, 2019. – 240 с.

2. Гжегорчик А. Спроба змістового опису світу цінностей та її етичні наслідки / А. Гжегорчик // Філософія освіти. – 2017. – № 2. – С. 115–152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2017_2_9 (дата звернення: 21.03.2020).

3. Вишневецький О. На шляху реформ. Актуальні питання сучасної української освіти та змісту виховання. Вибрані науково-публіцистичні праці / О. Вишневецький. – Дрогобич : Коло, 2005. – 176 с.

4. Підкасистий П. І. Педагогіка : навч. посіб. для студ. пед. вузів і пед. коледжів. – М. : Педагогічне товариство Росії, 1998. – 640 с.

5. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей. URL: <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/> (дата звернення: 24.03.2020).

6. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти : [посіб. для вчителів і методистів почат. навч.] / О. Я. Савченко. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – К. : [Видав. Богданова А. М.], 2009. – 225 с.

7. Сухомлинська О. В. Духовно-моральне виховання дітей та молоді: загальні тенденції й індивідуальний пошук / О. В. Сухомлинська. – Київ, 2006. – 43 с.

8. Ціннісні орієнтири сучасної української школи. – Київ : Міністерство освіти і науки України, 2019. – 63 с.

Дата надходження до редакції: 14.05.2020 р.

УДК 373.3.015.31:17.022.1-053.6 І.

DOI: 10.37026/2520-6427-2020-102-2-145-150

Ольга КІЯН,

*кандидат педагогічних наук,
завідувач сектору експериментальної педагогіки
відділу інноваційної діяльності
та дослідно-експериментальної роботи
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», м. Київ*

МОРАЛЬНО-ДУХОВНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ПІДЛІТКА

У статті окреслено тенденції діяльності закладу освіти, що спрямовані на формування базових морально-духовних цінностей молодших підлітків. Одним із пріоритетних завдань, пов'язаних із вихованням молодого покоління, постає морально-духовне виховання зростаючої особистості, яка, соціалізуючись у сучасних умовах, набувала б відповідних рис і морально-духовних цінностей, що характеризують її як громадянина.

Ключові слова: мораль, моральність, духовність, морально-духовне виховання, молодші підлітки, морально-духовні цінності.

В статті обозначены тенденции деятельности учебного заведения, направленные на формирование базовых морально-духовных ценностей младших

подростков. Одной из приоритетных задач, связанных с воспитанием молодого поколения, ставит нравственно-духовное воспитание растущей личности, которая, социализируясь в современных условиях, приобретала бы соответствующих черт и нравственно-духовных ценностей, что характеризуют ее как гражданина.

Ключевые слова: мораль, нравственность, духовность, нравственно-духовное воспитание, младшие подростки, нравственно-духовные ценности.

The article reveals the trends of the educational institution in the formation of the basic moral and spiritual values of younger adolescents in the theory and practice of pedagogical science related to the upbringing of the younger generation, describes the age characteristics of young adolescents in the context of their moral and spiritual upbringing.